

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Præcipua Scoti argumenta solvuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

tentiam, illa non est physica, sed logica, seu rationis in re, vel media inter realem & rationis.

Verum hæc responsio est mera elusio, cum enim (ut jam ostendimus) non minus repugnet perfecta unitati & simplicitati, distinctio quam compositio: sicut nulla compositio, quantumvis parva, cum divina simplicitate potest subsistere (nam ut dicit Divus Bernardus supra relatus, *eam non est simplex quod vel uni fuerit obnoxium forma, quam nec virgo vel uni cognita viro*) ita nec ulla realis attributorum distinctio, cum illa possibilis est.

Præterea, Sicut omnis distinctio quæ datur post operationem intellectus, est rationis; ita & omnis quæ antecedit mentis considerationem, realis est. Sed distinctio illa Scotica, est præcedens intellectum omni modo, ut dicit ipse Scotus supra relatus: Ergo eam appellare logicam, seu rationis in re, vel mediam inter realem & rationis, manifestus vocum abusus est, & contradictio in terminis.

14. Tertia ratio sumitur ex infinitate Dei, & ratione actus purissimi. Ratio enim formalis divinæ essentia, & cujuslibet attributi, non minus est simpliciter infinita, quam ejus entitas: unde sicut entitas increata Dei, quia est simpliciter infinita, perit sibi realiter identificare omnem perfectionem & entitatem, quæ in suo conceptu imperfectionem non importat; ita & divina formalitas, ratione ejusdem infinitatis, postulat formalem identitatem cum divinis relationibus & attributis. Item cum ratio actus purissimi omnem omnino potentialitatem excludat, quæcumque perfectio quæ concipitur in Deo, ut actus purus, concipi debet, ut in se formaliter includens omnem aliam perfectionem: alioquin esset, & conciperetur in potentia ad illam, quod rationi actus puri repugnat.

15. Quartò suaderetur conclusio ratione quæ utitur D. Bernardus contra Gilbertum sermone 80. in Cant. Si sapientia v. g. ex natura rei, & ante omnem mentis functionem, à divina essentia distingueretur, vel esset quid illa superius, vel æquale, vel inferius: Primum dici non potest, quia nihil superius naturæ divinæ, esse vel concipi potest. Neque secundum, quia daretur aliquid quod à parte rei, & actu non esset Deus, & tamen esset tantæ perfectionis ac divina essentia. Tertium etiam facile rejicitur, si enim esset aliquid divinæ naturæ inferius, formaliter esset creatura; omne enim Deo inferius creatum est, & sic Deus esset sapiens per creaturam, quod falsissimum & absurdissimum est: Ergo sapientia in Deo, ex natura rei, & ante omnem mentis functionem, à natura divina non distinguitur.

16. Denique probatur conclusio: Sicut omnis unio, ita & omnis distinctio, relatio quædam est, vel saltem relationem quandam, inter ea quæ distinguuntur, importat: Ergo ubi non datur realis relatio, nec distinctio realis existit: Atqui inter attributa & essentiam, aut inter ipsa attributa, relatio realis non datur, sed rationis tantum; solum enim quatuor relationes reales notionales, in Deo agnoscunt Theologi. Ergo neque distinctio realis, sed rationis tantum, inter illa reperitur.

Mitto quæ adversus hanc sententiam afferri possent de relationibus divinis, quæ in Florentino, solum ratione & intelligentiâ, differre dicuntur ab essentia, & ab Augustino libro 7. de Trinitate.

Tom. I.

A esse idem omnino cum illa, de hoc enim disputandum erit in Tractatu de Trinitate. Mitto etiam argumenta Philosophica, quibus hæc distinctio Scotica, vel tanquam chimerica rejicitur; vel demonstratur non esse actuale, sed tantum virtuale, & fundamentalem. De quo videri potest Ioannes à S. Thomâ hic quæst. 3. art. 6. & in Logica quæst. 3. art. 3. & 6.

§. III.

Præcipua Scoti argumenta solvuntur.

17. Pro sententia Scoti proponi solet in primis trium & commune argumentum de propositionibus contradictoriis. Ea enim de quibus verè prædicantur contradictoria, distinguuntur in re, cum idem de eodem non possit verè simul affirmari & negari: Atqui de intellectu & voluntate divina, de essentia & relatione, contradictoria verè affirmantur: puta quod intellectus generet, voluntas non generet. quod voluntas spiraret, intellectus non spiraret: quod divina essentia sit communicabilis, & relatio incommunicabilis: Ergo hæc omnia distinguuntur in re, & non solum per mentis operationem.

18. Respondeo primò, hoc idem fuisse fundamentum Gilberti, ad ponendam distinctionem realem inter essentiam divinam & relationes. Et si illud aliquid concluderet, probaret in divinis attributis distinctionem non solum formalem, sed etiam realem & entitativam, ut optime ostendit Capreolus in 1. dist. 8. quæst. 4. art. 2. ad 6. Scoti, & evidens est in divinis relationibus; essentia enim communicatur entitative Filio, Paternitas realiter negatur de illo, & non solum formaliter; aliàs Pater & Filius formaliter solum, & non realiter distinguerentur: Ergo si ex contradictione, distinctio inter essentiam divinam & relationes colligitur, ex illa debet colligi distinctio non solum formalis, sed etiam realis & entitativa. Hoc ergo argumentum, quod apud Adversarios palmarium est, vel numis, vel nihil probat.

19. Respondeo secundò, distinguendo Majorè. Ea de quibus prædicantur contradictoria, distinguuntur in re: formaliter, aut virtualiter, concedo: formaliter semper, nego. Cum enim distinctio virtualis æquivalet distinctio formalis, potest præstare totum id quod facit realis vel formalis, distinctio: sicut lux Solis, quia est calor virtualiter, totum id præstat, quod facit calor formalis. Cui ergo distinctio realis, vel formalis, in perfectionibus creatis sufficiat ut contradictoria de illis enuntientur, distinctio virtualis, aut eminentialis in divinis attributis, erit etiam sufficiens ad verificanda de illis prædicata contradictoria.

20. Respondeo tertio, data Majori, negando Minorem, prædicata enim in exemplum adducta, non sunt verè & propriè contradictoria; quia non enuntiantur de eodem secundum eandem rationem spectato, sed sumpro diversâ ratione, & prout in re ipsa multis æquivalet. Sensus enim hujus propositionis: *Intellectus divinus generat. Voluntas divina spirat*, hic est: eadem entitas simplex à parte rei, prout æquivalet virtuti creatæ intelligendi, generat Filium; & prout æquivalet facultati volendi, spirat Spiritum Sanctum. Item istæ propositiones, *Essentia divina est communicabilis. Relatio est incommunicabilis*, significant quod eadem entitas increata Dei, prout æquivalet absoluto, est communicabilis, & prout

prout æquivalet relationi, incommunicabilis. A
Cùm ergo hæc prædicata non conveniant en-
titati divinæ toti & totaliter, nec enuntientur de
illa, ut habet rationem termini perfectè distri-
buti, sed æquivalentis absoluto & relativo, com-
municabili & incommunicabili, non sunt verè
& propriè contradictoria.

21. Respondeo quartò cum D. Thoma infra qu.
39. art. 1. ad 2. & in 1. dist. 34. quest. 1. art. 1. ad
2. & questione 7. de potentia art. 1. ad 5. negan-
do absolutè Majorem. Ut enim ipse dicit loco
ultimò citato: *De eo quod est idem re, & diffe-
rens ratione, nihil prohibet contradictoria prædica-
ri, ut dicit Philosophus 3. Phys. sicut patet quod
idem punctum re, differens ratione, est princi-
pium & finis, & secundum quod est principium, non
est finis, & è contrario. Unde cùm essentia & pro-
prietas sint idem re, & differant ratione, nihil pro-
hibet quin unum sit communicabile, & incommunica-
bile. Quibus verbis clarè docet ad verificanda
diversa prædicata contradictoria, de divinis at-
tributis & relationibus, solam distinctionem ratio-
nis sufficere. Quod etiam ratione suadetur:
Contradictio enim formaliter sumpta, non est
nisi in intellectu, est enim affirmatio & negatio
& c. unde contradictio formalis non est nisi ens
rationis: Atqui ad tollendum ens rationis, non
requiritur forma positiva, sed sufficit aliud ens
rationis: Ergo ad tollendam contradictionem
formalem, sufficit sola distinctio rationis inter
essentiam divinam & attributa.*

Quod si istes, & dicas, in divinis attributis
dari non solum contradictionem formalem, quæ
est ens rationis, sed etiam fundamentalem, quæ
est à parte rei, & ante omnem mentis operatio-
nem: similiter dicam, quod in divinis attributis
est etiam distinctio fundamentalis, & virtualis
à parte rei, licet non fiat formalis, & actualis, ni-
si per operationem intellectus. Sicut ergo con-
tradictio formalis, tollitur per distinctionem for-
malem, quæ fit ab intellectu; ita & fundamen-
talis, per fundamentalem, quæ est à parte rei, &
ante intellectus operationem.

22. Secundò pro eadem sententia principaliter
arguitur: Illa quæ definitionibus distinguuntur,
debent ex natura rei distingui: quia definitio tra-
ditur de rebus secundum suam naturam conside-
ratis: Sed sapientia & bonitas, essentia divina &
relatio, definitionibus distinguuntur: sapientia
enim definitur cognitio rei per causam altissi-
mam, amor verò impulsus, vel pondus volunta-
tis in bonum; item essentia definitur ad se, rela-
tiones verò in ordine ad aliud: Ergo hæc distin-
guuntur ex natura rei.

Respondeo essentiam, relationes, & attributa
divina, defini posse dupliciter: primò à com-
prehensore videntè illa ut sunt in se: secundò à
viatore, prout significantur diversis nominibus,
& cognoscuntur diversis conceptibus. Si primo
modo definiantur, eadem est illorum definitio:
si autem definiantur secundo modo (qualiter
scilicet à viatore defini possunt) diversis gaudent
definitionibus: Sed ex hoc solum colligitur di-
stinctio rationis inter illa. Unde in forma distin-
guo Majorem: quæ distinguuntur definitione ad-
æquatâ, & datâ de rebus quatenus sunt in se, di-
stinguuntur ex natura rei, concedo: definitione
inadæquatâ, & non datâ de rebus ut sunt in se,
sed quatenus per distinctos conceptus concipi-
untur ab intellectu imperfectè cognoscete, ne-
go. Ad probationem verò Minoris, quatenus con-

tra hanc solutionem obstare potest, dicendū est,
quod si divina essentia, relationes, & attributa,
adæquatè, & prout in se sunt, definiuntur, u-
num deberet ingredi definitionem alterius, &
essentia deberet defini & ad se & ad aliud, cùm
in se sit eminentissimo modo absoluta & rela-
tiva.

Dices: Ex hac responsione sequitur, definitio-
nem sapientie, & cujuscumque attributi, vel rela-
tionis, à nobis viatoribus traditam, non esse
bonam, sed defectuosam; cùm omnis definitio
ut sit bona, debeat esse de re prout est in se, non
prout hæt à nobis apprehenditur.

B Respondeo definitionem aliquam dupliciter
posse dici defectuosam: primò per excessum, at-
tribuendo aliquid rei quod non habet: secundò
per defectum, non attribuendo illi, nec expli-
cando totum quod in se habet. Primum definitio-
nem vitiat, non secundum; etsi reddat illam
non omnino perfectam, rei que adæquatam, &
hoc secundo defectu laborat omnis definitio
data à viatore de Deo, ejusque attributis & rela-
tionibus, sicut & omne nomen à viatore ei im-
positum.

Objicies tertio: Sapientia in communi, non est
formaliter bonitas in communi: Ergo nec sapi-
entia divina, est formaliter bonitas divina. Conse-
quentia videtur legitima, eò quod infinitas in
Deo non destruat rationem formalem sapientie
ut sic, Antecedens verò probatur. Si sapientia in
communi esset formaliter bonitas in communi,
omnis sapientia etiam creata, esset formaliter
bonitas; quod enim convenit sapientie ut sic,
omni sapientie convenire debet: Sed falsum
Consequens: Ergo & Antecedens.

C Respondeo Antecedens laborare in æquivoco,
ac proinde esse distinguendum, & explicandū:
si enim sensus illius sit, quod sapientia ut sic, non
petit realiter distingui à bonitate, verum est: si
autem illud significet, quod sapientia ut sic, re-
pugnet identificari realiter cū bonitate, falsum.
Nam sapientia ut sic, nec identitate, nec distin-
ctionem realem cum bonitate & aliis perfectio-
nibus exposcit; sed ab utraque imperfectè ab-
strahit, vel potius utramque implicitè importat:
cùm enim ratio sapientie ut sic, sit analogâ ad
sapientiam creatam & increatam, utramque im-
plicitè includit, ac proinde etiam implicitè im-
portat, vel identitatem, vel diversitatem forma-
lem ab aliis perfectionibus, secundum quod na-
tura & conditio analogatorum exposcit: nam
prout implicitè involvit sapientiam creatâ, im-
plicitè etiam includit distinctionem realem à
bonitate: è contra verò, ut implicitè includit sa-
pientiam increatam, implicitè etiam identitatem
realem cum bonitate importat. Ex quo patet,
quod infinitas non destruit rationem formalem
sapientie ut sic (cùm illa secundum se non petat
distingui realiter à bonitate, & aliis perfectio-
nibus) sed potius eam elevat & perficit, ab ea tol-
lendo potentialitatem & limitationem, quæ il-
lam impediunt, ne bonitatem, aliasque perfe-
ctiones simpliciter simplices, sibi identificet in
rebus creatis.

D Respondeo Antecedens laborare in æquivoco,
ac proinde esse distinguendum, & explicandū:
si enim sensus illius sit, quod sapientia ut sic, non
petit realiter distingui à bonitate, verum est: si
autem illud significet, quod sapientia ut sic, re-
pugnet identificari realiter cū bonitate, falsum.
Nam sapientia ut sic, nec identitate, nec distin-
ctionem realem cum bonitate & aliis perfectio-
nibus exposcit; sed ab utraque imperfectè ab-
strahit, vel potius utramque implicitè importat:
cùm enim ratio sapientie ut sic, sit analogâ ad
sapientiam creatam & increatam, utramque im-
plicitè includit, ac proinde etiam implicitè im-
portat, vel identitatem, vel diversitatem forma-
lem ab aliis perfectionibus, secundum quod na-
tura & conditio analogatorum exposcit: nam
prout implicitè involvit sapientiam creatâ, im-
plicitè etiam includit distinctionem realem à
bonitate: è contra verò, ut implicitè includit sa-
pientiam increatam, implicitè etiam identitatem
realem cum bonitate importat. Ex quo patet,
quod infinitas non destruit rationem formalem
sapientie ut sic (cùm illa secundum se non petat
distingui realiter à bonitate, & aliis perfectio-
nibus) sed potius eam elevat & perficit, ab ea tol-
lendo potentialitatem & limitationem, quæ il-
lam impediunt, ne bonitatem, aliasque perfe-
ctiones simpliciter simplices, sibi identificet in
rebus creatis.

E Objicies quartò: Intellectus noster formans
hanc enunciationem, *sapientia divina, formaliter
non est bonitas divina*; non causat illam veri-
tatem, sed illam invenit in re: ex eo enim quod
res est, vel non est, propositio est vera vel falsa;
& non ex eo, quod hoc aut illud ei tribuatur ab
intellectu: Ergo distinctio formalis horum at-
tribu-

atributorum, debet esse in re, & non tantum in intellectu.

Respondeo duplicem esse sensum hujus propositionis, nam vox, *formaliter*, dupliciter sumi potest: primò absolute, & pro essentia & quidditate rei; ut est in se: secundò relative, & pro essentia rei; ut substat diversis conceptibus formalibus intellectus creati, & ab illis extrinsecè denominatur distincta. Si ergo hæc propositio: *Sapientia divina, formaliter non est bonitas divina*, in primo sensu accipitur, & usurpetur pro essentia, & quidditate horum attributorum, ut est in se, falsa est, & neganda, cum hæc attributa in se formaliter non distinguantur. Si verò in secundo sensu intelligatur, & sumatur pro essentia & quidditate horum attributorum, ut substat diversis conceptibus formalibus intellectus creati, vera est, & concedenda: sicut tamen hæc distinctio non est formaliter in re, sed tantum fundamentaliter, ita & veritas talis propositionis.

16. Obijcies ultimò: Inter passionem demonstratam, & medium per quod demonstratur, debet esse realis distinctio, aliàs idem per idem probaretur, quod esset potius nugari, quam demonstrare omnesque termini qui de Deo enunciuntur, essent synonymi: Sed in Deo unum attributum demonstratur per aliud, ut voluntas per intellectum, intellectus per immaterialitatem, æternitas per immutabilitatem, & alia similia: Ergo inter divina attributa debet esse aliqua realis distinctio.

Respondeo negando Majorem; ad demonstrationem enim non requiritur distinctio realis, inter ea quæ demonstrantur, sed sufficit virtualis ut constat in proprietatibus entis, quæ in Metaphysica demonstrantur per rationem entis, à qua tamen ut, qualiter solum distinguuntur. Imò potius, cum ad demonstrationem requiratur connexio inter ea quæ assumuntur & inferuntur, & illa tantò major sit, quanto minor est distinctio in re, tantum abest, quòd ad demonstrationem requiratur distinctio realis inter passionem demonstratam, & medium per quod demonstratur; quia potius talis distinctio illi magis videatur obesse quam prodesse.

Ad id verò quod additur, respondetur quòd licet aliqua nomina rem eandem significant, si tamen illam significant sub diversis conceptibus qui habeant fundamentum in re, quæ ob sui eminentiam æquivalere pluribus, non sunt, nec dici debent synonyma. Ut enim docet D. Thomas infra quæst. 13. art. 4. nomina non imponuntur solum ad significandas res, sed etiam conceptus; & ideo nominamus sicut concipimus: ubi ergo sunt plures conceptus habentes fundamentum in re, plura etiam sunt nomina non synonyma.

ARTICULUS III.

An, & quæ distinctio rationis in divinis attributis admittenda sit.

§. I.

Quibusdam præmissis, referuntur sententia.

27. Notandum primò: Distinctionem rationis dividi in distinctionem rationis ratiocinantis, & rationis ratiocinatæ. Prima dicitur illa

quæ nullum habet fundamentum in re, sed in sola facultate intellectus, pro libito multiplicantis & distinguentis rem quæ nullo modo actu aut virtute est multiplex: ut quando intellectus idem de eodem formaliter prædicat, & Petrum, ut prædicatum, à seipso, ut subjecto, distinguit. Secunda verò est illa quæ habet in re fundamentum, & ab intellectu accipit complementum & actualitatem: ut cum lumen Solis, quod actu est unum, & virtute multiplex: utpote virtualiter continens calorem, siccitatem &c. concipitur ut actu multiplex & distinctum.

Notandum secundò: Distinctionem rationis ratiocinatæ fieri posse, vel per actum judicativum, affirmando aliqua inter se distinguere: vel solum per simplicem apprehensionem, apprehendendo unum sine alio, non tamen judicando, vel affirmando unum non esse aliud. Distinctio primo modo facta, ut sit vera, & cum fundamento, requirit quòd distinctio decur in re, quia veritas iudicii fit per adæquationem ad id quod est in re: unde si verè judicantur aliqua distinguere, oportet quòd in re talis distinctio sit; alioquin falsum erit iudicium. Secus autem distinctio rationis, quæ fit secundo modo, & per simplicem intellectus apprehensionem: illa enim non requirit pro fundamento aliquam distinctionem realem, sed sufficit quòd ex parte rei cognita inveniat eminentiam, & multiplicitas virtualis, quæ uno conceptu non possit ab intellectu exhaustiri & adæquari. Unde D. Thomas 1. parte, quæst. 84. art. 1. advertit, hanc fuisse causam errandi Platoni, quando posuit ideas separatas: quia existimavit objecta eo modo debere reperiri in re, sicut ab intellectu cognoscuntur.

Notandum tercio: Quòd intellectus in ista distinctione rationis per apprehensionem, adhuc dupliciter potest procedere: primò per totalem & integram præcisionem, ita quòd illud quod præcinditur, actu non includat aliud à quo abstrahitur, sed ita excludat, quòd remaneat in potentia ad illud: quo pacto gradus genericus præcinditur à differentiali. Alio modo distinguitur unum ab alio, non per præcisionem totalem, sed penes explicitum & implicitum; ita quòd unum actu includatur in alio, nec remaneat in potentia ad illud, sed tamen non explicetur, nec exprimitur distinctè, sed confusè tantum, & implicite in eo contineatur: quo pacto ratio entis præcinditur à suis inferioribus, ut docetur in Metaphysica.

Ex his ergo facile intelligetur status quæstionis propositæ, & sententiarum diversitas: inquirimus enim in primis, quanam rationis distinctio in divinis attributis admittenda sit? An illa sit rationis ratiocinatæ, & cum fundamento in re; vel tantum rationis ratiocinantis, & ex sola facultate intellectus? Secundò quaeritur, an illa sit per totalem & integram præcisionem, vel solum penes explicitum & implicitum? In cuius difficultatis resolutione, tres sunt sententia.

Prima asserit divina attributa, tum inter se, tum ab essentia, solà ratione ratiocinante distinguere, vel solum connotatione quadam extrinsecè ad res creatas: ita ut eadem entitas increata Dei, ut connotat effectus à se producibiles, dicatur omnipotentia: sapientia verò, vel scientia, ut connotat res sibi objectivè præsentis, & à se cognitæ. Ita docent Nominales in 1. distinct. 3. quibus ex recentioribus favet Hur-